

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yirmeyah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1835 oder 1836]

וט הימרי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9113

הַגּוֹיִם מִגַּשְׁמִים וְאִם־הַשָּׁמַיִם
יִתְּנוּ רַבִּיבִים הֲלֹא אַתָּה־הוּא
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנִקְוֶה־לְךָ כִּי־אַתָּה
עָשִׂיתָ אֶת־כָּל־אֱלֹהִים:

טו (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אִם־
יַעֲמֵד מִשֶּׁה וּשְׁמוֹאֵל
לְפָנַי אֵין נַפְשִׁי אֶל־הָעַם הַזֶּה
שִׁלַּח מֵעַד־פְּנֵי וַיֵּצְאוּ: (ב) וְהָיָה
כִּי־אָמְרוּ אֵלַיךָ אָנָּה נִצָּא וְאָמַרְתָּ
אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר
לַמּוֹת לַמּוֹת וְאֲשֶׁר לַחֲרָב לַחֲרָב
וְאֲשֶׁר לַרְעֵב לַרְעֵב וְאֲשֶׁר לַשָּׁבִי
לַשָּׁבִי: (ג) וּפְקַדְתִּי עֲלֵיהֶם אַרְבַּע
מִשְׁפָּחוֹת נְאֻם־יְהוָה אֶת־הַחֲרָב

לחרב

תרגום אשכנזי מז

דען דיא געטצען דער פעל-
קער, דיא רעננען לאססען?
אדער איזט עס דער היממעל,
דער רעגענגיססע זענדעט?
כיוט ניכט עס דוא אלליין, אָ
עוויגער, אווער גאָטט? זאָ
לאסנור אויף דיק אונו האָע-
פען, דען דוא האַסט יא אללע
דיעזע הערפֿאָרגעבראַכט.

טו (א) דער עוויגע אַבער
שפראַך צו מי: ווען

אויך משה אונד שמואל פֿאָר
מיר שטינדען, ווירדע איך
דעננאָך דיזעזע פֿאַלקע ניכט
געוואָגען ווערדען; שאַפֿע זיא
הינוועג אויס מיינעם אַנגעזיכ-
טע, דאַס זיא זיך ענטפֿערנען;
(ב) אונד ווען זיא דיק פֿראַגען:
וואָהין זאללען וויר געהען? זאָ
זאָגע איהנען: אַלזאָ שפּריכט
דער עוויגע: ווער צום טאָדע
געהערט, געהט צום טאָ-
דע, ווער צום קריענע געהערט,

געהט צום קריענע, ווער צום הונגער בעשטימט איזט, געהט צום הונגער, אונד
ווער צור געפֿאַנגענשאַפֿט געהערט, געהט אין דיא געפֿאַנגענשאַפֿט. (ג) פֿיער שטראַפֿע-
גאַטטונגען, שפּריכט דער עוויגע, בעשטעללע איך ווידער זיא: דאַו שווערדט צום

ר ש י

ומדרש אגדה ישראל החקיקי' כנסא כבודך: (כב) ואם השמים יתנו רביבי'. מאיליהם אם לא
על פיך בתמיה כל תמיהא הכפולה הראשונה' בה"א והשנייה באם כנון הנמחנים אם במנכרים
(במדבר י"ג) הטובה היא אם רעה (סס) המאם מאסת אם כליון געלה נפשא (כאן) אף כאן
היט בהבלי הגוים ואם השמי':

טו (א) משה ושמואל. שניהם נזקקו לנפש רחמים על ישראל ומתחלה החזירום למוטב ואחר כך
התפללו עליה' ולא עלה כל כס להשיב אפי עד שהחזירו' למוטב. משה שימו אים חרבו וגו'
(שמות ל"ב) ויזר על פני המים וגו' (סס) ואחר כך אעלה אל ה' אולי חנפרה. שמואל במלכה ויסירו
גוי ישראל את הנעלים (שמואל א' ז') ואח"כ קבצו את כל ישראל המלכמה ואתפלל עליכ' (סס)
אתה אינד יכול להשיבם אלי לכה אל תתפלל עליהם: נפשי. רכזי: (ב) אשר למות וגומר.
כל המאחר בפסוק קשה מחזירו חרב קשה מאות מיתת חרב מנוולת ומיתה על מטתו אינה
מנוולת וכן הוא אומר (תהלים קי"ו) יקר בעיני ה' המות' לחסידי רעב קשה מאחר זה מלטהר וזה
אינו מלטהר וכן הוא אומר טובים היו חללי חרב מחללי רעב שני כולהו איתנהו בנות: (ג) ופקדתי.

ב א ו ר

ויכולא בזה. (כב) כי אחה עשיח, כלומר אחת עשית את השמים ואת העץ והאבן אשר עשו
מהם העמים הבליהם.
טו (א) גשמי, ר"ל רכזי כמו אל תתנני בנפש לרי (רד"ק) ועיין מ"ג לעיל ה' ט'. (ג) ופקדתי

ויכולא בזה. (כב) כי אחה עשיח, כלומר אחת עשית את השמים ואת העץ והאבן אשר עשו
מהם העמים הבליהם.
טו (א) גשמי, ר"ל רכזי כמו אל תתנני בנפש לרי (רד"ק) ועיין מ"ג לעיל ה' ט'. (ג) ופקדתי

להרג ואת הכלבים לסחב ואת-
 עוף השמים ואת בהמת הארץ
 לאכל ולהשחית: (ד) ונתתים
 לזועה לכל ממלכות הארץ
 בגלל מנשה בן יחזקיהו מלך
 יהודה ער אשר עשה בירושלם:
 (ה) כי מי יחמל עליך ירושלם
 ומי יגוד לך ומי יסור לשאל
 לשלם לך: (ו) את נטשת אתי
 נאם יהוה אהור תלכי ואט את-
 ידי עליך ואשחיתך גלאיתי
 הנחם: (ז) ואזרם במזרה בשערי
 הארץ שכלתי אבדתי את עמי
 מדרכיהם לוא שבו: (ח) עצמו
 לי אלמנותו מתול ימים הבאתי
 להם על-אם בחור שחד בציהרים

ווירגון, דיא הונדע צום צער.
 פליישען, דיא פאנגעל אויס
 דער לופט אונד דיא טהיערע
 פאם פעלדע, זיא צו פערצעה-
 רען אונד צו פערניכטען. (ד) ויא
 מאכע איד זיא צום ענטזעטצען
 פיר אללע רייכע אויף ערדען,
 צור שטראפע דעססען, וואס
 מנשה, זאָהן דעם יחזקיהו,
 דעם קעניגס פאן יהודה אין
 ירושלים פערראיבטע. (ה) ווער
 ווירד נון, אַ ירושלים! דיינער
 זיך ערבארמען, ווער ווירד
 בייליד דיר בעצייגען, אָדער
 ווער ווירד דיר זיך נאהען, אום
 נאך דיינעם וואָהלע זיך צו ער-
 קונדיגען? (ו) דוא האַסט מיך
 פערלאַססען, שפּריכט דער
 עוויגע, גינגסט ריקוערטס!
 דאָרום שטרעקטע איד מיינען
 אַרם אויס איבער דיך צו דיי-
 נעם פּערדערבען; דען לענגער
 קאָנטע איד ניכט נאָכזיכט
 האַבען. (ז) איד האַבע אַן דען
 גרענצען דעם לאַנדעס מיט
 דער שווינגע זיא שאַן געוואָר-

לזעה קרי. אלמנותיו קרי
 השלחי
 פּעלט, האַבע מיין פּאָלק קינדערלאָן געמאַכט אונד צערריטטעט, אונד דאָן
 קעהרטען זיא ניכט צוריק פּאָן איהרעם ווענע. (ח) איהרער וויטטווען צאהל וואָרד
 גרעסער אַלס דיא דעם זאָנדעס אים מעערע מיר, איבער דיא מוטטער דער
 יונגען מאַנשאַפּט ליעם איד איהרענטוועגען אַם העללען מיטטאַנע איינען פּערוויי

ר ש י

לאן מינוי ופקידות: לסחוב. לגרר וכן אס לא יסחבו (לקמן מ"ט): (ד) לזעוה. מגזרת לא קס
 ולא זע (אסתר ה') וכמו גאזה מגזרת גאזה מאד (ישעיה ט"ו): לכל ממלכות הארץ. כל השומע
 רעה הבאה עליה יזוע: (ה) יגוד. יקוין: ומי יסור. אליך לנטות מדרכי עדיך לשאל לך
 לשלום: (ו) גלאיתי הנחם. כמה פעמים חשבת להשחית ונחמתי על הרעה עתה גלאיתי הנחם.
 הנחם דמורפנסי"ר כלע"ז: (ז) במורה. נסה שקורין וו"ן כלע"ז כזה שהוא זור' שעורין שלא יהו כולן
 גולין למקיס אשד: (ח) עלאז לי. רבו לפני אלמנותיו: על אס. על ירושלים שהיא עיר ואס

ב א ו ר

עליהם ארבע מששחות, ע"ד השאלה כלומר ארבע מיני פורעניות (רד"ק). (ו) גלאיתי
 הנחם, כמה פעמים נחמתי על הרעה אשר דנרתי לעשות ולא עשיתי גלאיתי על זה לא אובל
 עוד להנחם אלא אפרע מהס (רד"ק). (ז) ואזרם במורה, על עשרת השנטים אמר כן כפי
 רד"ק והוא נתינת טעם על מה שזמר למעלה גלאיתי הנחם. (ח) על אס, על ירושלים שהיא

געוואָר-
 פּעלט, האַבע מיין פּאָלק קינדערלאָן געמאַכט אונד צערריטטעט, אונד דאָן
 קעהרטען זיא ניכט צוריק פּאָן איהרעם ווענע. (ח) איהרער וויטטווען צאהל וואָרד
 גרעסער אַלס דיא דעם זאָנדעס אים מעערע מיר, איבער דיא מוטטער דער
 יונגען מאַנשאַפּט ליעם איד איהרענטוועגען אַם העללען מיטטאַנע איינען פּערוויי

הַפַּלְתִּי עָלֶיךָ פְּתָאִים עִיר
 וּבְהַלּוֹת: (ט) אִמְלֶלְךָ יִלְדֵת
 הַשְּׂבָעָה נִפְתְּרָה נִפְשָׁהּ בְּאֵה
 שְׂמִישָׁהּ בְּעַד יוֹמָם בּוֹשָׁה וְחִפְרָה
 וּשְׂאֲרֵיתָם לַחֲרֹב אֲתָן לִפְנֵי
 אֲבוֹתָם נְאֻם יְהוָה: (י) אֲזִי־לִי
 אָמִי כִּי יִלְדֵתֵנִי אִישׁ רִיב וְאִישׁ
 מְדוֹן לְכָל־הָאָרֶץ לֹא־נִשְׁתִּי
 וְלֹא־נִשְׁוֶבֵי כָּלָה מִקְּלָלוֹנִי:

סטער קאממען, ליעם אָנגסט
 אונד שרעקקען פלעטצלִיך אױ־
 בער זױא הערשטירצען. (ט) זאָ
 וועלקטע זױא הױן דױא זױעבען־
 געבעהרערין, אונד הױכטע
 אױהרען גױסט אױם, זאָ גױנג
 אױהרע זאָננע אױנטער אַם
 העללען טאַנע פֿאַלל שאַאם
 אונד בלאַסע—וואַם אַבר נאָך
 צוריק געבליעבען אױזט, דאַן
 ווערדע אױך יעטצט ערשט דעם
 שױערדטע אױהרער פֿױנדע
 אױבערגעבען, שפּרױכט דער
 עױגע. (י) וועה מױר, מוט־
 מער! דאַם דױא מױך געכאַ־
 רען, אױנען מענשען, דער

בא קרי

אמר

אין שטרייט אונד האַדער מיט דעם גאַנצען לאַנדע לעבען מום! אױך האַכע אױהנען נױכטס
 געלױעהען, זױא האַכען מױר נױכטס געלױעהען; אונד דאָך פֿערוױנשט אַללעם שענדלִיך

ר ש י

בישראל: בלהרים. הכל יהא גלוי לפני כל גזוי מטמונה: הפלתי עליה פתאום עיר. השכנתי
 עליהם פתאום גייסות של עיר ובהלות רבות ויש פתחתי עיר לשון שגאה כמו ויהי עריך (שמואל א'
 כ"ח) ופסריה לערך (דניאל ג'): (ט) אמללה יולדת השבעה. שומרון וכנסייה של עשרת שבטים
 שעמדו מהם ז' משפחות מלכים רשעים כבר אמללה וגלחה: ושארית. אלו יהודה וקלת בנימן
 שנשתיירו בישראל: לחרב אתן. אלו הן שבע משפחות ירבעם בן נבט וביתו בעשא וביתו עמרי וביתו
 יהוא וביתו מנחם וביתו פקח וביתו הושע וביתו: נפחה נפשה. לשון דאנה נפשה ודאבון
 נפש (דברים כ"ח) מתרגמינן ומסחן נפש: בעוד יומם. בלא זמנה מהרו ליפול כך נדרש
 במסכת גיטין ובמדרש רבי תנחומא דרשו כלפי ירושלים ומונה שבעה רשעים יהורם יהואש
 אחז מנשה חמון יהויקים לדקיהו אך יש למנות עוד רחבעם אביה אמליה אחזיה: וספרה. ל'
 בושת: (י) אזי לי אמי. ירמיה היה מתאונן על עלמו שהיו שונאין אותו בני עירו על דברי
 תוכחותיו: איש מדון. איש מריבה כמו לאידון רוחי (נראשית ו'): לא נשיתי. כמו לא תהיה
 לו בנושה (שמות כ"ב): כולה מקללוני. איני רב עמהם על עסקי ממון שיש לי עליהם ולא

ב א ו ר

עיר ואם בישראל (רש"י). ולי נראה דכל המקרא פה נאמר על עשרת השבטים שגלו וכפי' רד"ק
 שהנאיתי במקרא הקודם לזה, ואם נחור היא שומרון והיא יולדת שבעה בני שומרון ילדה בנים
 רבים וספכה נפשה בעוד יום בלהרים כי מימי ירבעם בן יהואש מלך ישראל עד ימי פקח בן
 רמליהו היתה שומרון על גפי רום המנוחה והשלוה, ובימי פקח בא תגלת פלאסר מלך אשור
 (מלכים ב' ט"ו כ"ט), וע"ז אמר הנביא ואזרם במזורה, ובימי הושע המלך אחריו עלה שלמנאסר
 על שומרון ויכר עליה שלש שנים (שם י"ז ה') ולכדה ויגל את ישראל והביא הש"ית שודד על
 אס נחור פתאום. עיר ובהלות, ענין הערה כלומר המיה ותנועה כ"כ ר' יונה, וכתיב עליו
 רד"ק ויפה פי' (בן מלך), ואולי עיר כאן במקום ליר כי עי"ן וכד"י מתחלפות זה בזה בלאוני
 מורח כמו ער במקום לר (עיין בספר המלין להחכם געזעניוס), וכן יאמר הכשדי ארע במקום
 ארץ, עאן במקום כאן, ויהי' פה הענין כמו ונבהלו לירים וסבלים (ישעי' י"ג ח'). (ט) אמללה
 יולדה, כפל המאמר על גלות י' שבטים ומפלת שומרון ובאשר כתנתי, ומאמר בזה הנאמר
 בסוף הענין לעורר הנפש ולחזור בקצור ובדברים קשים ובנדיים את הנאמר מתחלה נקרא בלאוניהם
 עפי'־הנעוץ. ושאריתם, כלומר בני יהודה הנשארים אשר ראו כל זאת ולא לקחו מוסר אתן
 עתה לחרב לפני אויביהם. (י) מקללוני, הורבנה המלה משני ערשים מן קלל ומן קלה כי הם

תרגום אשכנזי

ירמיה טו

(יא) אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 לְטוֹב אִם-לֹא וְהַפְנַעְתִּי בְךָ בַּעַת
 רְעָה וּבַעַת צָרָה אֶת-הָאֵיב:
 (יג) הַיָּרֵעַ בְּרֹזַל וּבְרֹזַל מִצִּפּוֹן
 וְנַחֲשֵׁת: (יג) חֵילָהּ וְאֹצְרוֹתֶיהָ
 לִבּוֹ אֶתֵּן לֹא בַמַּחִיר וּבְכָל-
 חַטָּאוֹתֶיהָ וּבְכָל-גְּבוּלֶיהָ:

מיד—(יא) עירו וצאה! שפריכת
 דער עוויגע, איד ווערדע דיר
 צום גוטען נאך בעפרייען,
 ווערדע זעלבסט אין דען טאג
 גען דער נאטע אונד דעם אונג
 גליקס דען פיינד גענייגט דיר
 מאכען. — (יג) זאלל אבער
 דאז אייזען דעם נאָרדענס, ערץ
 אונד אייזען צערשפליטטערן?
 (יג) אויך דיין פערמעגען, דיין
 גע שעטצע געבע איד אָהנע

והעברתי שריהך קיי
 ענטגעלט דעם רויבע הין, אום אללער זינדען וויללען, דיא אין דייער נאנצען געגענד
 הערר=

ר ש י

להם עלי והרי כל העם מקללני: (יא) שריתך. השארתיך לשון שארית וכן פתרו מנחם אבל דונש
 פתרו אותו לשון המרה ושריתך כמו (דניאל ה') משרי קטרין ופתרון שריתך כן הוא שנאמר הנה
 פתחתיך היום מן האזיקים (לקמן מ') כלומר ביום אשר הקים ה' את דברו נאמר לוועמה הנה
 פתחתיך היום מן האזיקי' אשר על ידיך אם טוב בעיניך לבוא אתי בנבלה וגם ישראל בקשו ממנו
 שיתפלל בשבילם כאשר נאמר לו התפלל בעדנו אל ה' אלהינו כי נשארנו מעט מהרבה (לקמן מ"ב):
 אם לא. לשון שנועה הפנעתי כך בעת הרעה את האויב בשחנא עליהם הרעה יפגעו כך שחנא
 רחמים עליהם כגון לדקיה אמר לו דרוש נא בעדנו את ה' וגו' (לקמן כ"א). ד"א נבחר אדן יבקש
 מאתך אם טוב בעיניך לבא אתי בנבלה (לקמן מ'): (יב) הירוע ברזל ברזל מצפון. אומר אני ברזל
 הבא מצפון קשה מאשר ברזל וכן פתרונו הם נמשלו לברזל הולכי רכיל נחשת ברזל (לעיל ו') וברומה
 נאמר נתתיך לעמוד ברזל ולחומת נחשת (לעיל א') ושלו חזק משלהם כי נבוכד נכר מצפון יבא כדבריו
 עליהם: הירוע. הירוכץ ברזל שלהם את שלך. ד"א הירוכץ פרעה הבא בעזרתכ' שהוא קשה כברזל את
 נבוכד נכר שהוא ברזל הבא מצפון ונחשת. ותרגום יונתן נוטה לכד זה: (יג) חילך. לשון ממון:
 ואוכרותיך. לישראל הוא אומר: ובכל חטאותיך. ולמען כל חטאותיך תהי' זאת לך: ובכל גבוליך.
 אשר

ב א ו ר

שני עיניי הקללה היא הפך הברנה והקלון הוא הפך הכבוד (רד"ק), ולפיו תרגמתי, וכנר
 העירותי (לעיל מ' י"ח) כי דרך לשון עברי להרכיב אותיות מלת הגוף בנינוני כמו לשון ארמי.
 (יא) אם לא שריתך, תרגמתי כפי' דונש שהביא רש"י מל' התרה, ומלת לטוב עומדת במקום
 שנים, אם לא שריתך לטוב ואם לא הפנעתי כך לטוב בעת רעה. (יב) הירוע ברזל, נפי'
 מקראות הנאים נעו אשורי מני דרך המפרשים הראשונים, ולדעתי נאמר כל המאמר על ירמי'
 וה' לא רכה דבריו ומעשיו אשר עשה להחטאין ולקונן על קשה יומו, ולכן אמר לו את נספך
 אליל ואטיב לך באחריתך, אבל בכל זאת לא חוכל בכל ענין מכף רשע, וברזל שלך כל ישבר
 וירוכץ את הברזל ונחשת הבא מן הצפון, כי אם גם חילך וכל אשר לך כל מחמדי עיניך לבו
 אתן, וע"ז יבאו לנכון דברי ירמי' להלל ט"ו אל לארך אפים תקחני למה היה כאני נלח
 וגו' היו תהיה לי כמו אכזב וגו'. (יג) לא במחיר, כלומר אף אם אשלים אתך האויב נלח
 זאת יבחו כל אשר לך, ולא יתנו לך דבר, מחיר חילך ואוכרותיך. ומדברים אלה מובח שהמאמר
 היה אל ירמיהו, כי אם לישראל נאמר, יהיה טעם לא במחיר ללא טורח. ובכל חטאותיך, נכל
 החטאים אשר בגבולך, ואמר שריתך בנוכח שביל שגם ירמי' חטא כדבריו שהרבה להתאונן
 ונלאה להוכיח את עמו, וכמאמר מו"ל בפסחם (שבת דף כ"ה ע"ב) מחוך שהיה לו למחות לחפני
 ולא מיסה מעלה עליו הכתוב נאלו חטא, והעד על פירוש זה הוא המאמר למטה אם תשוב
 ואשיבנו

העררשען. (יד) דייענע פֿינגער
 אבער ווערדע איך אין איין
 לאַנד היינכער פֿיהרען, דאָ
 דואַ ניכט קעננעסט, דעו דאָ
 פֿייער, דאָ דורך מיינעס צאָר.
 נעס הייך ענטלאַמסט איזט,
 ברעננעט איבער איך אללע.
 (טו) הערר, דיא ווייסט עס!
 אַ זאָ געדענקע מיין! נים דייך
 מיינער אַז, אונד דאָכע מיך
 אַז מיינען פֿערפֿאלנערן, לאַס
 מיך ניכט אומקאָממען דורך
 דייענע לאַנגמוטה! בעדענקע,
 דאָס איך נור דייענטויללען
 שמאָך ערטרוג. (טז) זאָבאלד
 איך דייענע וואָרטע פֿערנאָהם,
 פֿערשלאַנג איך זיא, זיא וואָ=
 רען איין זעלענע פֿערגינגען
 מיר, דיא פֿריידע מיינעס
 הערצענס; דען מאַן נאָנטע
 נאָך דייענעס נאָמען מיך, הערר
 דער העערשאַרען! (יז) גיע

(יז) וְהֶעֱבַרְתִּי אֶת־אִיבִיךָ בְּאֶרֶץ
 לֹא יָדַעְתָּ כִּי־אֵשׁ קָדְחָהּ בְּאִפִּי
 עֲלֵיכֶם תּוֹקֵד: (טו) אַתָּה יָדַעְתָּ
 יְהוָה זָכְרָנִי וּפְקָדָנִי וְהִנֵּקֶם לִי
 מִרְדְּפֵי אֵל־לְאָרֶץ אַפְּךָ תִּקְחָנִי
 דַּע שְׂאֵתִי עֲלֶיךָ חֲרָפָה: (טז) גִּמְצָאוּ
 דְּבַרְיָךְ וְאָכְלֶם וַיְהִי דְבַרְיָךְ לִי
 לְשִׁשׁוֹן וּלְשִׁמְחַת לִבִּי כִּי־נִקְרָא
 שְׁמִי עָלַי יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת:
 (יז) לֹא־יִשְׁבְּתִי בְּסוֹד־מְשַׁחֲקִים
 וְאֶעֱלֶז מִפְּנֵי יָדְךָ בְּדַד יִשְׁבְּתִי כִּי־
 זַעַם מִלֵּאֲתָנִי: (יח) לָמָּה הִיָּה כְּאָבִי
 גִּצְחָו מִכְּתִי אָנוּשָׁה מֵאֲנָה הֲרָפָא

דברך קיי חי

זאָס איך אים צירקעל דער פֿרעהליכען, אום מיך צו אונטערהאלטען; איינזאָס זאָס
 איך שטעטס אָב דייענעס אויפֿטראַגע; דען דואַ בעלודעסט איממער מיט דראָהונגען מיך.
 (יח) וואָרום אַלזאָ זאָלל מיין שמערץ זאָ דויערנד, מיינע וואונדע זאָ וויטהענד אונד
 האַרט=

ר ש י

אשר העמדת ע"א כנולן: (טו) אל לארך אסף תקחני. תירגס יונתן לא תתן ארכא לעלכנוי אל תאמר
 את ריבי להניחו לארך אסף אל לא מהר והנק' לי: שאתי כמו סבלתי: עליך. בשבילך: (טז) נמלאו
 דכריך וזובלס. לתאזה מתחל' יהיו לי לשאון כי דמיתי שיזמעו אלי. עתה (יז) מפני ידך. מפני
 גנאה הנאה לי מאתך: ישנתי. יחידי ומזומם באכלו' כי נבואות זעם מלאחתי בחורבן ביתך:
 (יח) אנושה. מולה כמו ויאוש ויחלה בננה של בת שבע: היו תהיה לי. אתה הוה לי: כמו אכזב.
 בארס

ב א ו ר

ואזיננו ואס תוליא יקר מזולל וגו'. (יד) אויביך, אשר לך בתוך ישראל אעבור בארץ אשר לא
 ידעת. עליכה, עליהם ועליך תוקד וכאשר כתבתי. (טו) אחא ידעה, כלומר ידעת מה שעושים
 לי מה אומרים על המוכיחים אותם. אל לארך אסף, אס תאריך אסף עליהם אל תקחני
 כלומר אל תמיתני (רד"ק). (יז) מפני ידך, תרגמתי פה כפי תרגום הכשדי רש"י ורד"ק, וכן
 (במלכים ב' ג' ט"ו) ותהי עליו יד ה', ועיין להמנאר שס. כי זעם, ארי נבואה דלוט מלאחתי
 (הכשדי). (יח) למה חיה, כלומר מה עול בני כי התקפס עלי לאמר חילך לבו אתן וככל
 חטאיך

הארטנעקיג זיין? לידער ביזט
דוא איינע אינטרייע קוועללע,
איין פערזענענד וואססער גע-
ווארדען מיר. (יט) היערויף
שפראך זא דער עוויגע:
וויללסט דוא וויערער שטאנד-
האפט ריך כעצייגען, דאס איך
וויערער אויף דין פערטרויען
דארף, זא קאננסט דוא מיין
דיענער בלייבען; אונד בע-
שטרעכסט דוא דין, ערלעם
פאם שלעכטען צו געווינגען, זא
ווירסט דוא גאנץ נאך מיינעם
וויללען זיין, נור מיססען זיא
איממער צו דיר, ניכט אבער
דוא צו איהנען אומקעהרען.
(כ) דאן מאכע איך דין צו איי-
נער עהערנען פעסטען מויער
געגען דיעזעס פאלק; זיא מא-
גען קעמפען ווידער דין, זיא
קאממען דיר ניכט בייא, דען

היו תהיה לי כמו אכזב מים לא
נאמנו: (יט) לכן כה אמר יהוה
אם תשוב ואשיבה לפני תעמד
ואם תוציא יקר מזולל כפי
תהיה ישבו המה אליה ואתה
לא תשוב אליהם: (כ) ונתתיה
לעם הזה לחומת נחשת בצורה
ונלחמו אליה ולא יוכלו לה כי-
אתה אני להושיעה ולהצילה
נאם יהוה: (כא) והצלתיה מיד
רעים ופדתיה מכף עריצים:

טו (ב) ויהי דבר יהוה אלי
לאמר: (ג) לא תקח לה

אשה
איך בין מיט דיר, שפריכט דער עוויגע, דיר בייאצושטעהן אונד צו רעטטען דין.
(כא) יא, איך רעטטע דין אויס דער פעררוכטען האנד, בעפרייע דין פאן דער געוואלט
דער טיראננען.

טו (א) דעם עוויגען ווארט ווארט מיר איינסט וויא פאלגט. (ב) נים דין קיי-
נע

ד ש י

כאדם שמבטחו נפסק ממנו שאתה מניחני להלעטר בידם. אכזב מקור פיסק פייליינ"ן בלע"ו: מיס
לא נאמנו. לסמך עליהם: (יט) לכן. בעבור שאני אובל הנרות האלה: כה אמר ה'. לי: אם חשני.
אתה ישראל ע"י ואשיבך אני אליו אמר לי לפני תעמוד: ואם תוליא יקר מזולל. אם תוליא אדם
הגון מאדם רשע שתחזירנו למוטב: כפי תהיה. שאני גוזר גזרה ואתה מבטלה: ישבו המה אליך
ואתה לא תשוב אליהם. יתבונן אינון לפתגמך ואת לא תשוב למטעי בתריהון:

ב א ו ר

טטאתיק, הלא נסודם לא נאמי ונמושנס לא שחתי. אכזב, ר"ל מקור אכזב כפי' רד"ק, והוא
הסוך דברי ה' אותי עזבו מקור מים חיים (לעיל ב' י"ג), כלומר הלא הנטחת לי לתנוני עיר
מנכר ולמה ימרה אשך בי. (יט) אם תשוב, אם תרבה לשונ למושנד ולא שמרתיך לאשר ירחיק
והקדשתיך ותחן גויך למכים בשבילי כאשר עשית עד הנה. ואשיבך, גם זה מענין התנאי,
ופירושו ואם אני אובל להשיבך ולהכטיח עליך כי תלך בכל אשר אשלחך, ותעשה את כל אשר
אנך אז לפני תעמוד. ואם הוציא יקר, ואם חטרת עמך עליהם להחזירם למוטב ותוליא
יקר מזולל שתוכל להשיב הרשעים שהם זוללים להשיבם טובים ויקרים (רד"ק). כפי חז"י, רעות
מיארי תקיים (הכשדי) ולפיו תרגמתי.

טו (א) לא חקח, כדי שיהיה לאית ולמופת לכל ישראל, והיה אם יראוהו תמיד בלי אשה
ובנים ידעו מיד ויזכרו את דבר ה' כי ימחו בניהם ובנותיהם ממותי תחלואם, ואלו